

การเปรียบเทียบปฏิกิริยาทางจิตจากการฉีกรอนเสรีภาพแบบใช้เหตุผลส่วนบุคคลและแบบ
ใช้เหตุผลอื่นจากภายนอกระหว่างกลุ่มนิสิตที่มีการกำกับการแสดงออกของตนสูงและต่ำ

นางรสลิน สุรสนธิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-638-057-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A COMPARISON OF PSYCHOLOGICAL REACTANCE RESULTED FROM
PERSONAL AND IMPERSONAL ELIMINATION OF FREEDOM BETWEEN
THE GROUPS OF HIGH AND LOW SELF-MONITORING STUDENTS**

Mrs.Rossalind Surasondhi

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Social Psychology**

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-638-057-5

รสนธิ สุรสนธิ : การเปรียบเทียบปฏิกิริยาทางจิตจากการลิดรอนเสรีภาพแบบใช้เหตุผลส่วนบุคคลและแบบใช้เหตุผลอื่นจากภายนอกระหว่างกลุ่มนิสิตที่มีการกำกับการแสดงออกของตนสูงและต่ำ (A COMPARISON OF PSYCHOLOGICAL REACTANCE RESULTED FROM PERSONAL AND IMPERSONAL ELIMINATION OF FREEDOM BETWEEN THE GROUPS OF HIGH AND LOW SELF-MONITORING STUDENTS) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. ธีระพร อุวรรณโณ , 86 หน้า.
ISBN 974-638-057-5

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบปฏิกิริยาทางจิตจากการลิดรอนเสรีภาพแบบใช้เหตุผลส่วนบุคคล(PER), แบบใช้เหตุผลอื่นจากภายนอก(IMPER)และไม่มีการลิดรอนเสรีภาพ(NO)ระหว่างกลุ่มนิสิตที่มีการกำกับการแสดงออกของตนสูง(HSM)และต่ำ(LSM) กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 1 จำนวน 120 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่มีการกำกับการแสดงออกของตนสูงและต่ำ อย่างละ 60 คน เข้าเงื่อนไขการทดลอง 6 เงื่อนไข คือ LSM-PER, LSM-IMPER, LSM-NO, HSM-PER, HSM-IMPER, HSM-NO เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาพปกเทปที่เป็นภาพทิวทัศน์ 4 ภาพและแบบฟอร์มการประมาณค่าความชอบของภาพปกเทป 4 ภาพและมาตรวัดการกำกับการแสดงออกของตน ที่พัฒนาตามแนวทฤษฎีของมาร์ค สไนเคอร์ (1987) การวิจัยเป็นการทดลอง 2 ครั้ง คือ ให้ นิสิตประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทป 4 ภาพ และนัดอีก 2 วันเพื่อหาเทปมาให้เลือกเป็นของตอบแทน เมื่อถึงวันนัดผู้วิจัยบอกกลุ่มแรกว่ามีเทปให้เลือกเพียง 3 ม้วน เพราะผู้วิจัยตัดเทปออกไป 1 ม้วน จากการพิจารณาบุคลิกภาพและคะแนนของวิชาต่างๆของผู้ร่วมการทดลอง และบอกกลุ่มที่ 2 ว่าเทปมีไม่พอเพราะที่ร้านขายหมดแล้วสั่งมาใหม่ให้ทัน และให้กลุ่มควบคุมเลือกเทปได้ครบทั้ง 4 ม้วน การวัดปฏิกิริยาทางจิตวัดจากการประมาณค่าความชอบครั้งที่สองต่อภาพอันดับที่ 3 ที่ไม่มีให้เลือกเป็นของตอบแทนที่เพิ่มมากขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า

1. LSM-PER มีปฏิกิริยาทางจิตไม่ต่างจาก HSM-PER
2. LSM-PER มีปฏิกิริยาทางจิตมากกว่า HSM-NO ($p < .001$)
3. LSM-IMPER มีปฏิกิริยาทางจิตไม่ต่างจาก HSM-IMPER
4. LSM-IMPER มีปฏิกิริยาทางจิตไม่ต่างจาก HSM-NO
5. LSM-PER มีปฏิกิริยาทางจิตไม่ต่างจาก LSM-IMPER
6. LSM-PER มีปฏิกิริยาทางจิตมากกว่า LSM-NO ($p < .001$)
7. HSM-PER มีปฏิกิริยาทางจิตมากกว่า HSM-IMPER ($p < .05$)
8. HSM-PER มีปฏิกิริยาทางจิตมากกว่า HSM-NO ($p < .001$)
9. M1(LSM-NO) ไม่ต่างจาก M2(LSM-NO)
10. M1(HSM-NO) ไม่ต่างจาก M2(HSM-NO)

ภาควิชาจิตวิทยา..... ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา2540..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C843223 : MAJOR SOCIAL PSYCHOLOGY

KEY WORD: PSYCHOLOGICAL REACTANCE / ELIMINATION OF FREEDOM / SELF-MONITORING

ROSSALIND SURASONDHI : A COMPARISON OF PSYCHOLOGICAL REACTANCE
RESULTED FROM PERSONAL AND IMPERSONAL ELIMINATION OF FREEDOM
BETWEEN THE GROUPS OF HIGH AND LOW SELF-MONITORING STUDENTS.

THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. THEERAPORN UWANNO , Ph.D., 86 pp.

ISBN 974-638-057-5

The purpose of this research was to compare psychological reactance resulting from personal and impersonal elimination of freedom (PER, IMPER) and no elimination of freedom (NO) between the groups of high and low self-monitoring students (HSM, LSM). One hundred and twenty freshmen from Chulalongkorn University, sixty HSM and sixty LSM students, were randomly assigned equally to each of six conditions: LSM-PER, LSM-IMPER, LSM-NO, HSM-PER, HSM-IMPER, and HSM-NO. The instruments were: 1. The pictures of four cassette covers and a rating scale form for four cassette covers. 2. The self-monitoring scale developed under Mark Snyder's theory (1987). The experiment was conducted by giving the students the rating scale forms to rate the cassette covers. Appointments were made to repeat the process 2 days later. Subjects received 1 of 4 cassettes as a reward. On the appointment day, the first group was told that there were only 3 cassettes for choice as reward because the researcher had considered the students' personalities, and grades and thought that the selection which was removed was not important to the students. The second group was told that there were not enough cassettes because they were sold out and could not be ordered them in time, so there were only 3 cassettes for choice as reward. The control group was given 4 cassettes for choice as reward. The psychological reactance was measured by the increase on the second rating of the picture which was initially ranked third which corresponded to the cassette which was not available as the reward. The results show that :

1. LSM-PER does not differ from HSM-PER
2. LSM-PER has more psychological reactance than HSM-NO ($p < .001$)
3. LSM-IMPER does not differ from HSM-IMPER
4. LSM-IMPER does not differ from HSM-NO
5. LSM-PER does not differ from LSM-IMPER
6. LSM-PER has more psychological reactance than LSM-NO ($p < .001$)
7. HSM-PER has more psychological reactance than HSM-IMPER ($p < .05$)
8. HSM-PER has more psychological reactance than HSM-NO ($p < .001$)
9. M1(LSM-NO) does not differ from M2(LSM-NO)
10. M1(HSM-NO) does not differ from M2(HSM-NO)

ภาควิชาจิตวิทยา..... ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา2540..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพร อุวรรณโณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้เพียรสอนความรู้ด้านวิชาการและด้านจริยธรรม ให้ความสนใจในการตรวจสอบผลงานของศิษย์อย่างละเอียดถี่ถ้วนและชี้แนะในสิ่งที่ควรแก้ไขในการศึกษาและการวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและความเมตตากรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ชัยพร วิชชาวุธ ที่ให้ความกรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์จรุงกุล บุรพวงส์ ที่ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.มานี ไชยธีรานุวัฒน์ อาจารย์ประจำภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้ที่เมตตาให้โอกาสและกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสถิติที่ใช้ในการวิจัยและเรื่องอื่นๆ ด้วยความหวังดีห่วงใยและเข้าใจผู้วิจัยเป็นอย่างมาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษมศักดิ์ ภูมิศรีแก้ว ที่ให้โอกาสและกำลังใจในการเรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สอางค์ คำเนินสวัสดิ์ อาจารย์เรวดี วัฒนากโกศล ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากนิสิตในชั้นเรียนของท่าน คณาจารย์ของภาคจิตวิทยาทุกท่านที่ได้สั่งสอนวิชาการด้านจิตวิทยา รวมทั้งนักทฤษฎีและผู้วิจัยทุกท่านที่ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีและผลงานมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ Mr. Wendell Katerenchuk ผู้ประสานงานด้านต่างประเทศที่กรุณาช่วยตรวจสอบคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ร้อยเอกหญิง มันทนา เกวียนสูงเนิน รุ่นพี่ที่ให้คำแนะนำในด้านการศึกษาเสมอมา เพื่อนร่วมรุ่นและเพื่อนร่วมอาจารย์ที่ปรึกษาทุกคน ที่คอยห่วงใยช่วยเหลือมีน้ำใจและปฏิบัติต่อผู้วิจัยด้วยความปรารถนาดี รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของคณะจิตวิทยาและของมหาวิทยาลัยทุกท่านที่ช่วยติดต่อประสานงานตั้งแต่เริ่มจนจบการศึกษา นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บข้อมูลและการทดลองทุกขั้นตอน

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่เลี้ยงดูเอาใจใส่ให้การศึกษาแก่ผู้วิจัย ด้วยความรักเสมอมา และนายแพทย์สมชัย สุรสนธิ สามีผู้ซึ่งให้ความสนับสนุนด้านทุนทรัพย์และคอยช่วยเหลือดูแลบุตร-ธิดาของผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

รสลิน สุรสนธิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ปัญหา.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวความคิด ทฤษฎีพื้นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	26
ขอบเขตในการวิจัย.....	26
คำจำกัดความ.....	27
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	28
สมมติฐานในการวิจัย.....	30
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	33
2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
กลุ่มตัวอย่าง.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
ขั้นตอนในการทดลองนำร่อง (Pilot study).....	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	38
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
3 ผลการวิจัย.....	43
4 อภิปรายผลการวิจัย.....	55
5 สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	64

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง	71
ภาคผนวก	73
ภาคผนวก ก.....	74
ภาคผนวก ข.....	77
ภาคผนวก ค.....	81
ประวัติผู้เขียน	86

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการประมาณค่าความชอบต่อภาพที่จัดอันดับที่ 3 ครั้งแรกและครั้งหลัง.....	14
2 จำนวนข้อความทางบวกและข้อความทางลบของข้อกระทงที่แปลจาก Snyder และข้อกระทงที่สร้างเพิ่มเติมของรองศาสตราจารย์ ดร. ชีระพร อุวรรณโณ และ นิสิต.....	20
3 การนำมาตรวจวัดการกำกับการแสดงออกของคนที่สร้างขึ้น ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตและนักศึกษาของสถาบันการศึกษา 5 แห่ง	21
4 จำนวนข้อกระทงที่มีคุณภาพทางบวกและข้อกระทงทางลบของ Snyder และที่สร้างเพิ่มเติม แบ่งตามองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ.....	22
5 เกณฑ์การให้คะแนนข้อความทางบวกและข้อความทางลบ.....	23
6 กลุ่มตัวอย่างที่นำมาตรวจวัด SMS ที่มีข้อกระทง 40 ข้อ ไปใช้.....	23
7 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยของคะแนนจากมาตรวัดการกำกับการแสดงออกของคนกับกลุ่มบุคลิกภาพ (กลุ่ม HSM ได้แก่ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและประชาสัมพันธ์ห้างสรรพสินค้า กลุ่ม LSM ได้แก่ นักศึกษาจิตกรรมปี 5 และวิศวกร).....	24
8 ตารางค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงจากการทดสอบซ้ำและค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของการทดสอบครั้งแรกและการทดสอบซ้ำ	25
9 การจัดกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเงื่อนไขการทดลองและเพศ.....	35
10 ค่ามัชฌิมเลขคณิตของผลต่างของคะแนนประมาณค่าความชอบอันดับที่ 3 ต่อภาพปกเทป 4 ภาพ ครั้งแรกและครั้งที่ 2	37
11 คะแนนต่ำสุดและคะแนนสูงสุด ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากมาตรวัดการกำกับการแสดงออกของคน (SMS) จำนวน 40 ข้อ.....	46
12 แสดงค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทป ครั้งแรกและครั้งที่ 2 โดยจำแนกตามผู้ที่มีการกำกับการแสดงออกของคนสูงและต่ำ จำนวน 120 คน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่มที่มีจำนวนเท่ากัน กลุ่มละ 20	46

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
13 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทปอันดับที่ 3 ครั้งที่ 2 และครั้งแรก ของผู้ที่มีการกำกับการแสดงออกของคนต่ำและสูง ในเงื่อนไขการทดลองทั้ง 6 เงื่อนไข	47
14 การเปรียบเทียบ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ผลต่าง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการเปรียบเทียบต่างของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทปครั้งแรกและครั้งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 1 และ 4	48
15 การเปรียบเทียบ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ผลต่าง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบต่างของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทป ครั้งแรกและครั้งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 1 และ 6	48
16 การเปรียบเทียบ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ผลต่าง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบต่างของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทป ครั้งแรกและครั้งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 2 และ 5.....	49
17 การเปรียบเทียบ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ผลต่าง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบต่างของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทป ครั้งแรกและครั้งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 2 และ 6	50
18 การเปรียบเทียบ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ผลต่าง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบต่างของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทป ครั้งแรกและครั้งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 1 และ 2	50
19 การเปรียบเทียบ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ผลต่าง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบต่างของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทป ครั้งแรกและครั้งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 1 และ 3	51
20 การเปรียบเทียบ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ผลต่าง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบต่างของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทป ครั้งแรกและครั้งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 4 และ 5	52

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
21 การเปรียบเทียบ คำมัชฌิมเลขคณิต ผลต่าง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าความชอบต่อภาพปกเทป ครั้งแรกและครั้งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 4 และ 6	52
22 การเปรียบเทียบคำมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทปครั้งแรก ครั้งที่ 2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลต่างและการทดสอบค่าที (t-test) ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 3	53
23 การเปรียบเทียบคำมัชฌิมเลขคณิตของคะแนนของการประมาณค่าความชอบต่อภาพปกเทปครั้งแรก ครั้งที่ 2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลต่างและการทดสอบค่าที (t-test) ของกลุ่มตัวอย่างในเงื่อนไขการทดลองที่ 6	54
24 สมมติฐานข้อที่ 1-10 และผลการวิจัย	56

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ผลการวิจัยการเปรียบเทียบปฏิกิริยาทางจิตจากการลึกรอนเสรีภาพแบบใช้เหตุผล ส่วนบุคคลและแบบใช้เหตุผลอื่นจากภายนอก ระหว่างกลุ่มนิสิตที่มีการกำกับการ แสดงออกของคนต่ำและสูง	55
ก1 ภาพปกเทปเพลงบรรเลงที่เป็นภาพทิวทัศน์ขนาดเท่าของจริง จำนวน 10 ภาพ ที่นำมาให้นิสิตจัดอันดับความชอบ	74
ข1 ภาพปกเทปที่จัดอันดับความชอบที่ 1-4 ที่นำมาใช้ในการทดลอง	77